ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/272686808

DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE ULUSLARARASI VERGİ REKABETİ: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Article · January 2010

CITATION
1

READS
106

1 author:

Mehmet Şişman
Marmara University
40 PUBLICATIONS **12** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

PARA-BANKA VE FİNANS View project

finance View project

All content following this page was uploaded by Mehmet Şişman on 24 February 2015.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Marmara Üniversitesi
İ.İ.B.F. Dergisi
YIL 2010, CİLT XXIX, SAYI II, S. 47-75

DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI VE ULUSLARARASI VERGİ REKABETİ: BİR LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Mehmet ŞİŞMAN [*]
Ozan ÖZTÜRK [**]

Özet

Bu çalışmada, ülkelerin uluslararası vergilendirme uygulamalarına dönük rekabet politikalarının Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları (DYSY) üzerindeki etkileri incelenmekte ve yatırım yapılan ülkelerdeki vergi yükünün, bu ülkelere yönelik DYSY miktarını etkileyip etkilemediği sorusuna cevap aranmaktadır. Bu çerçevede ilk olarak OECD ve UNCTAD'ın veri ve raporları üzerinden G-8, BRIC, gelişen Asya ve gelişen Amerika ülke gruplarında ve Türkiye'de 1985 – 2009 yılları arasında uygulanan kurumlar vergisi oranları ile bu ülkelere yönelik DYSY akımları arasındaki ilişki ortaya konulmakta; daha sonra İktisat ve Maliye literatüründe Hartman, Slemrod, Hines ve diğer bilim adamlarının vergi rekabetinin DYSY üzerindeki etkilerine yönelik ampirik çalışmalarının bulguları tartışılmakta; ayrıca DYSY'nin vergiye olan duyarlılığına ilişkin ortalama kısmi elastikiyet değerleri incelenmektedir. Gerek seçilen ülke gruplarında ve Türkiye'de kurumlar vergisi oranları ile DYSY akımları arasındaki ilişki, gerekse de ampirik çalışmaların bulguları ve ortalama kısmi elastikiyet değerleri, uluslararası literatürde tartışıldığı ölçüde kurumlar vergisinin DYSY akımlarını etkilemede gittikçe artan bir rol oynadığını ortaya koymaktadır.

AnahtarKelimeler: *Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlar (DYSY), Vergi Rekabeti, Ulusötesi Şirketler (TNCs), Küresel Değer Zincirleri.*

[*] Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İktisat Bölümü, Doçent Dr.
[**] İstanbul Üniversitesi, S.B.E., Maliye Anabilim Dalı Doktora Öğr.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT AND INTERNATIONAL TAX COMPETITION: A LITERATUR RESEARCH

Abstract

In this research, impact of countries' competition policies towards international taxation applications on FDI has been researched and it was examined that if amount of inward FDI is affected by host country tax burden on capital income or not. In this context, primarily the relation between host country corporate income tax rates and inward FDI flows into the G-8, BRIC, emerging Asian, emerging American countries and Turkey presented for the period of 1985 - 2009 depending on the datas and reports of OECD and UNCTAD; and then Hartman, Slemrod, Hines and other scientists' findings in their empirical studies regarding the impact of international tax competition on FDI were discussed; additionally average semi-elasticity values regarding the sensitivity of FDI to tax were reviewed. Relation between host country corporate income tax rates and inward FDI flows within the chosen country groups and Turkey, findings of empirical studies and average semi-elasticity values reveal to the extend that is discussed in the international literature, host country corporate income tax rates have an increasing influence on inward FDI flows.

Keywords: *Foreign Direct Investment (FDI), International Tax Competition, Transnational Corporations (TNCs), Global Value Chains.*

GİRİŞ

Ülkeler arasındaki ticari ve mali bağımlılığın yeni bir olgu olmadığı yönünde görüşler mevcut olsa da, günümüzün küresel ekonomisinde DYSY'nin önemi yadsınamaz. Uluslararası ticaretle uğraşan firmalar, eski dönemlerde diğer ülkeler içerisinde ticari temsilcilikler kurmuşlar ve bu ülkelerden kaynak ihtiyaçlarını karşılamışlardır. Avrupa firmaları, kolonicilik döneminde birçok ülkede birkaç yüzyıl boyunca devam edecek faaliyetler yürütmüşlerdir. Bankalar, kurumsal ve büyük müşterilerinin finansman ihtiyaçlarını karşılamak için yabancı ülkelerde şubeler açmışlardır.

1990'lı yılların başlarından itibaren Washington Uzlaşısının (serbestleştirme, istikrarı sağlama ve kuralsızlaştırma) kalkınma reçetesini benimseyen makroekonomik geçiş politikalarının etkisiyle küresel ekonomi içerisinde DYSY, küresel ticaret hacmi ve milli gelir düzeyinden çok daha hızlı bir artış göstermiştir. Bu da DYSY'de bulunan ulusötesi şirketlerin, hem lobicilik yoluyla doğrudan, hem de üretim zincirinin önemli bileşenlerini istedikleri ülkede konumlandırabilme yetenekleriyle, ülkelerin politikaları üzerinde önemli etkilerde bulunabilmelerine olanak sağlamaya başlamıştır.

Bu süreçte gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ihracat yapısında da değişim meydana gelmiş, gelişmiş ülkelerin ihracatı sanayi ürünlerinden hizmetlere kayarken, gelişmekte olan ülkelerin ihracatında sanayi ürünlerinin payı artmıştır. Ürün yaşam döngüsü yaklaşımından da hatırlanacağı üzere gelişmiş ülkelerin yüksek ARGE harcamaları ve nitelikli işgücünü kullanarak elde ettiği ve piyasaya

sunduğu yeni teknolojilere dayalı ürünler, zaman içinde standartlaştıkça gelişmekte olan ülkelerde üretilebilir hale gelmekte ve bu gibi sanayi ürünlerinin üretimi gelişmekte olan ülkelere kaymaktadır.

Yaşanan bu süreç, ARGE, inovasyon gibi üretim sürecinin yüksek katma değer yaratan, sermaye ve bilgi birikimine dayanan süreçlerinin gelişmiş ülkelerde gerçekleştirilmesi, bu teknolojilere dayanılarak yapılacak üretimin ise gelişmekte olan ülkelere doğru kayması olarak tanımlanabilecek dikey uzmanlaşma olgusunu gündeme getirmiştir. Ülkeler, en çok karşılaştırmalı üstünlüğe sahip oldukları üretim faktörüne dayanan üretim sürecinde uzmanlaşmaktadırlar.

Dikey uzmanlaşma olgusu sonucunda üretimin farklı faktör yoğunluğuna sahip alt süreçlerinin birbirinden ayrıştırılarak, her bir alt sürecin en çok maliyet avantajı sağlayan yani o üretim faktörünü en düşük fiyattan arz eden ülkede gerçekleştirilmesi, küresel değer zincirlerinin oluşmasını sağlamıştır. DYSY miktarında artışa yol açan küresel değer zincirleri daha çok ulusötesi şirketler tarafından oluşturulmakta, artan DYSY miktarından daha fazla pay almak isteyen ülkeler arasında rekabet gittikçe hız kazanmaktadır. Küresel değer zincirinin yüksek katma değer yaratan üst halkalarında yer almayı ve böylece yüksek ve sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen ülkeler DYSY'nin ülkelerine yönlenmesini sağlayacak çeşitli teşvik politikaları geliştirerek bu rekabete katılmaktadır. Ülkelerin DYSY'yi ülkelerine çekmek için uyguladıkları teşvik politikalarının en önemlilerinden biri de sağladıkları vergi avantajlarıdır.

Ülkelerin DYSY'yi ülkelerine çekmek için sağladıkları vergi avantajları, "Uluslararası Vergilendirme" kavramının gelişmesine yol açmıştır. Vergi uygulamaya gücü olan uluslararası resmi bir kuruluş mevcut olmaması nedeniyle aslında uluslararası vergilendirme kavramının kullanılması çok doğru olmasa da bu kavram, kimi zaman ulusal yasal mevzuat, kimi zaman ikili ve çok taraflı anlaşmalar yoluyla iki can alıcı soruya cevap aramaktadır. Birincisi, ulusötesi işlemler yoluyla elde edilen gelir üzerinden ödenecek toplam vergi ne kadar olacaktır; ikincisi, bu vergi hangi devlet veya devletlere ödenecektir? Bu sorulara verilecek cevaplar sadece devletlerin elde edecekleri vergi gelirini etkilememekte, aynı zamanda, ulusötesi yatırım faaliyetlerinin yönünü ve kapsamını da etkilemektedir.

Bu makale çalışmasında, DYSY'yi çekme yolunda, devletlerin uluslararası vergilendirme uygulamalarına dönük rekabet faaliyetlerinin etkileri incelenerek, yatırım yapılan ülkedeki vergi yükünün, bu ülkeye dönük DYSY miktarını etkileyip etkilemediği sorusuna cevap aranacaktır. Bu çerçevede çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde DYSY kavramı açıklanarak, DYSY'yi gerçekleştiren en önemli aktörler olan ulusötesi şirketlere değinilecek, daha sonra DYSY'yi açıklamaya yönelik kuramsal yaklaşımlar ele alınarak bu kuramlar içerisinde vergi rekabetinin izleri aranacaktır. Çalışmanın vergi rekabeti olgusunu açıklamayı amaçlayan ikinci bölümünde ilk olarak DYSY'ye yönelik mali teşvikler açıklanacak, DYSY'ye yönelik rekabet politikalarına değinildikten sonra vergi rekabeti kavramı işlenecektir. Çalışmanın son bölümünde uluslararası vergi rekabetinin DYSY üzerinde etkisi bulunup bulunmadığı sorgulacak, bu kapsamda ilk olarak G-8, BRIC, gelişen Asya, gelişen Amerika ülkelerinde ve Türkiye'de

1985 – 2009 yılları arasında uygulanan kurumlar vergisi oranları ile bu ülkelere yönelik DYSY akımları arasındaki ilişki ortaya konulacak daha sonra konuya ilişkin ampirik çalışmaların bulguları özetlenerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları

Doğrudan yabancı sermaye yatırımları (DYSY), bir ekonomide yerleşik gerçek veya tüzel kişinin, diğer bir ekonomide yerleşik işletmenin hisse senetlerini, uzun vadeli olarak ve işletmenin yönetimi üzerinde önemli derecede etkide bulunabilecek şekilde elde etmesidir.[1]

DYSY, bir ekonomide yerleşik gerçek veya tüzel kişinin (Doğrudan yabancı yatırımcı veya ana şirket), doğrudan yabancı yatırımcının (DYSY Kuruluşu veya iştirakçi kuruluş veya yabancı iştirak) bulunduğu ekonomiden başka bir ekonomide yerleşik bir kuruluşa uzun vadeli bir ilişkiyi içeren, kalıcı bir çıkar ve kontrolü yansıtan yatırımı olarak da tanımlanmaktadır.[2]

OECD tarafından yapılan tanıma göre ise DYSY, bir ekonomide yerleşik gerçek veya tüzel kişinin (Doğrudan yatırımcı), içinde bulunduğu ekonomiden başka bir ekonomide yerleşik bir kuruluşa uzun vadeli olarak gerçekleştirdiği sınır ötesi yatırım türüdür.[3]

Tüm bu tanımların ortak noktası, kontrol ve kontrol eden hisse payı kavramları olup bu kavramlar aynı zamanda DYSY ile portföy yatırımları arasındaki farkı da yansıtmaktadır. Tam olarak bir görüş birliği olmamakla birlikte, minimum %10 hisse payı, yabancı firmaya yatırım yaptığı işletmenin anahtar politikaları üzerinde önemli etkilerde bulunmaya olanak tanıyan bir hisse payı oranı olarak kabul edilmektedir.[4]

DYSY'nin üç bileşeni bulunmaktadır. Bunlar, özsermaye, firma içi krediler ve dağıtılmayan kârların firma bünyesinde yatırıma dönüştürülmesidir. Bu bileşenler finansal muhasebe yönünden ele alındığında, bir yatırımcının kendi ülkesinden başka yabancı bir ülkedeki varlıklarının defter değerindeki artışı göstermektedir. Ödemeler dengesi perspektifinden bakıldığında, doğrudan yatırımcının kendi ülkesindeki uzun vadeli sermaye çıkışını, yabancı yatırımın yapıldığı ülkedeki uzun vadeli sermaye girişini göstermektedir.[5]

DYSY'de hızlı artış, bir takım faktörlere bağlanmaktadır. Bunlar, teknolojinin artan seviyesi ve hızlı değişimi, ticaret ve yatırımın daha fazla

[1] IMF, **Balance of Payments Manual**, IMF, 1993, s.86

[2] UNCTAD, **World Investment Report 2008**, UNCTAD, 2008, s. 249

[3] OECD, **OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment**, OECD, 4th Edition, 2008, s.10

[4] Imad A. Moosa, **Foreign Direct Investment: Theory, Evidence, and Practice**, Palgrave Macmillan, 2002, s.1

[5] Stephan J. Dreyhaupt, **Locational Tournaments in The Context of The EU Competitive Environment**, DUV, 2006, http://books.google.com (13.09.2009), s.19

serbestleştirilmesi, birçok ülkedeki piyasaların özelleştirilmesi ve kısıtlayıcı koşulların kaldırılması olarak sıralanabilir. Bu faktörler firmalar arasında rekabet artışına ve bunun sonucu olarak firmaların global ekonomide teknolojik yenilik maliyetlerini düşürme ve rekabet güçlerini arttırma arayışı içerisinde sınır ötesi birleşme ve satınalma sayısında büyük artışa yol açmaktadır.[6] Ayrıca DYSY, mal ve faktörlerin eksik rekabet piyasalarında işlem görmesi ile vergilendirme ve ticaret engelleri gibi hükümet müdahalelerine de bağlanmaktadır.[7]

DYSY'nın çoğu ulusötesi şirketler (transnational corporations) tarafından gerçekleştirilmektedir. Ancak ulusötesi şirketleri oluşturan nitelikleri kesin olarak saptamanın güçlüğü bir yana, bu şirketlerin nasıl adlandırılacağı üzerinde dahi fikir birliği bulunmamaktadır. Literatürde bu şirketler hakkında, uluslararası, ulusötesi ya da global kelimeleri ile ortaklık, şirket veya işletme kelimelerinin herhangi birinin birleşiminden oluşan etiketler kullanılmaktadır.[8]

Bununla birlikte firmaların uluslararası operasyonlarını ifade etmek üzere kullanılan bu kavramlar arasında bir takım farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin, uluslararası şirketler, sadece ülkeler arasında mal ithalâtı ve ihracatıyla ilgilenen şirketlerdir. Çokuluslu terimi bir firmanın uluslararası faaliyetlerinin başka bir ülkede fiili üretime başlamayı içermesi durumunda kullanılmaktadır. Ulusötesi şirketler kavramı ise bir firmanın kimliğinin kendi ülkesinden veya başka herhangi bir ülkeden ayrı ve bağımsız bir karakter kazanacak derecede global faaliyetlerde bulunması durumunda kullanılmaktadır.[9]

Ulusötesi şirketler sıklıkla, "en alt seviyeye hücum" (race to the bottom) olarak adlandırılabilecek, en düşük vergi oranları, işgücü ve çevre standartlarının mevcut olduğu ülkelere yönelmekle suçlanmaktadırlar. Bu eğilimin, dünyadaki mevcut standartların daha aşağı seviyelere çekileceği ve dünya ekonomik büyümesinde "komşuyu zarara sokma politikası" (beggar-thy-neighbour policy) yaklaşımına neden olacağı tartışılmaktadır. Diğer taraftan ulusötesi şirketler, teknolojik gelişmedeki hızlanmanın ve bu teknolojinin dünya çapında yaygınlaşmasının itici gücü olarak görülmektedir. [10]

Literatürdeki tartışmaları, vergi rekabetinin DYSY üzerindeki etkisi açısından aşağıdaki başlıklar altında değerlendireceğiz.

---

[6] Jonathan Jones, Colin Wren, **Foreign Direct Investment and the Regional Economy**, Ashgate Publishing, Ltd., 2006, s.25

[7] Andrew Walter, Gautam Sen, **Analyzing the Global Political Economy**, Princeton University Press, 2009, s.197

[8] Moosa, s.6

[9] Jones, Wren, s.10

[10] Susan F. Stone, Patrick A. Jomini, "Modelling FDI in a Computable General Equilibrium Framework", **Foreign Direct Investment: Research Issues**, Bijit Bora (drl.), Routledge, 2002, s.234

Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarına Yönelik Kuramsal Yaklaşımlar

Tekelci Avantaj Teorisi

1960'lı yıllara kadar DYSY'nin açıklanışı, sermayenin düşük getiri sağlayan bölgelerden, yüksek getiri sağlayan bölgelere doğru hareket ettiğini ileri süren standart Neoklâsik sermaye hareketleri teorisi ile sınırlı bir görünüm arz etmekteydi. Bu yaklaşıma göre DYSY, portföy yatırımlarıyla aynı şekilde değerlendiriliyor ve sadece faiz oranlarındaki uluslararası farklılıklara ve getiri oranlarına bağlı olduğu kabul ediliyordu. Hymer, portföy yatırımları ile doğrudan yatırımların birbirleri ile eş anlamlı olarak kullanılmasına ilişkin bu hâkim görüşteki eksikliği fark etmiştir. Hymer'a göre firmalar, yatırım yapılan ülkedeki firmayı devralmak veya onunla birleşmek suretiyle o ülkedeki endüstri içi rekabeti ortadan kaldırmak ve yabancı ülkede faaliyet gösteren firmaların üzerinde, daha düşük üretim faktörü maliyetleri gibi bir takım avantajlara sahip olabilmek için DYSY'ye yönelmektedirler.[11] Hymer'ın hipotezine göre firmalar, üretim teknolojisi, finansman, maliyet, ürün farklılaştırması ve üstün dağıtım ağı gibi yerli rakiplerin sahip olmadıkları avantajlara sahip oldukları takdirde DYSY'ye girişeceklerdir.[12]

Oligopolistik Tepki Teorisi

DYSY'yi açıklamaya yönelik teorilerden bir diğeri ise uluslararası üretimin, oligopolistik rakiplerin beklenilen davranışlarına olan stratejik bir tepki sonucunda oluştuğunu açıklayan oligopolistik tepki teorisidir. Knickerbocker, ABD kökenli imalât şirketlerinin 1948 – 1967 yılları arasındaki davranışları üzerinde yaptığı çalışmalar sonucunda oligopolistik yapıdaki bir endüstride faaliyet gösteren riskten kaçınan şirketlerin, aynı endüstrideki herhangi bir şirketin önemli nitelikteki yabancı bir piyasada üretime başlaması durumunda, diğer şirketlerin de onu takip ederek yabancı piyasaya yöneleceklerini ileri sürmektedir.[13] Bu şekildeki lideri takip stratejisinin, vakaların %45'inde ilk yatırımın yapılmasından itibaren 3 yıl içinde, %75'inde ise ilk yatırımın yapılmasından itibaren 7 yıl içinde gözlendiği belirtilmektedir.[14] Bu şekilde davranan oligopolistler, ülke içinde elde ettikleri teknoloji ve yönetsel yetenekler gibi firmaya özgü yeteneklerden dış piyasalarda da istifade edebilme yeteneklerini korumayı sağlamaktadırlar.[15]

Özellikle ulusötesi şirketler, rakiplerinin vergi yönünden rekabetçi politikalar izleyen ülkelerde gerçekleştirdikleri yatırımları sonucunda elde ettikleri vergi avantajları karşısında, maliyet yönünden dezavantajlı duruma düşmemek için

[11] Jones, Wren, s.28

[12] Lou Anne A. Barclay, **Foreign Direct Investment in Emerging Economies, Corporate Strategy and Investment Behaviour in the Caribbean**, Routledge, 2000, Barclay, s.19

[13] Barclay, s.23

[14] Paul Fischer, **Foreign Direct Investment in Russia : A Strategy for Industrial Recovery**, Palgrave Macmillan, 2000, s.26

[15] Barclay, s.23

aynı maliyet avantajlarından yararlanmak üzere aynı ülkede veya rekabetçi vergi oranları uygulanan diğer ülkelerde DYSY gerçekleştirmek zorundadırlar. Bu nedenle ulusötesi şirketlerin rakiplerine karşı rekabet güçlerini koruyabilmeleri için gerçekleştirdikleri DYSY, sadece düşük işçilik, hammadde ve taşıma maliyetlerinden yararlanmak için değil, aynı zamanda düşük vergi oranlarının sağladığı maliyet avantajlarından yararlanabilmek için de gerçekleştirilmektedir.

İçselleştirme Teorisi

İçselleştirme teorisi, işletme fonksiyonlarının hiyerarşik entegrasyonunu gösteren içsel organizasyon ile DYSY arasında bağlantı kurmaktadır. Eksik rekabet piyasalarına dayanan içselleştirme teorisi Buckley ve Casson tarafından 1970'li yılların ikinci yarısında formüle edilmiştir.[16] Buckley ve Casson'a göre özellikle büyük firmaların faaliyetleri sadece mal ve hizmet üretiminden değil, pazarlama, finans, araştırma – geliştirme ve idari faaliyetlerden oluşmaktadır. Karşılıklı bağımlılığa sahip olan ve maddi ürünler veya bilgi ve tecrübe gibi ara ürünler vasıtasıyla birbirine bağlı olan bu faaliyetler, eğer ara ürünler eksik rekabet piyasasında işlem görüyorsa firmalar bu ürünleri içselleştirme yönünde teşvik edilmektedir. Bu içselleştirme faaliyeti ulusal sınırların ötesinde gerçekleştiğinde DYSY ortaya çıkmaktadır.[17]

Dunning'in Bütünleştirici Teorisi

Dunning'in bütünleştirici teorisi, DYSY teorisinin üç önemli bileşenini analiz ederek, bir firmanın yabancı ülkelerde yatırım yapma kararının, tekelci avantajlar (mülkiyet avantajı olarak ifade etmektedir.), içselleştirme avantajları ve bölgesel avantajlar tarafından etkilendiğini ileri sürmektedir.[18] Bütünleştirici teoriye göre bir firma yabancı bir ülkeye ancak üç koşulu yerine getirdiğinde doğrudan yatırım yapacaktır. Firma öncelikle diğer firmalar karşısında kendisine avantaj sağlayan ayrıcalıklı bir varlığın mülkiyetine sahip olmalıdır. İkinci olarak firma bu varlığı sözleşme veya lisans yoluyla kullandırmak yerine kendi bünyesinde tutarak içselleştirmelidir. Üçüncü olarak firma için, ihracat yerine belli bir ülkede yatırım yapmasını sağlayacak bölgesel bir avantaj mevcut olmalıdır. DYSY'yi etkileyen bu koşullar, ülkeler arasında düzgün bir şekilde dağılmadığından, her bir koşul tek tek ülkelere özgü faktörler tarafından belirlenecektir.[19]

Küresel Değer Zincirleri Yaklaşımı (Global Value Chains Approach)

Küresel değer zincirleri (global value chains), malzeme ve emeğin teknoloji ile birleştirilmesi yoluyla üretilen bir mal veya hizmetin üretimiyle ilgili ardışık faaliyet dizisini ifade etmektedir.[20] Küreselleşme sürecinin hızlanmasının bir nedeni,

[16] Fischer, s.27

[17] Jones, Wren, s.33

[18] Barclay, s.26

[19] Jones, Wren, s.36

[20] John Ravenhill, **Global Political Economy**, Oxford University Press, 2008, http://books.google.com (03.10.2009), s.481

hammaddeden nihai ürüne doğru üretim sürecinin tüm aşamalarının ayrıştırılması ve herbir sürecin, gerekli üretim faktörlerinin en uygun maliyetle mevcut olduğu ülkelerde gerçekleştirilmesidir. Değer zincirinin küreselleşmesi, yurtiçi ve yurtdışı piyasalardaki artan rekabetin firmaları daha düşük maliyetle ve etkin çalışmaya zorlaması kadar, yeni gelişen piyasalara girmek ve dış bilgiden faydalanmayı sağlayabilecek stratejik varlıklara erişmek amacından da kaynaklanmaktadır.[21] Yabancı şirketlerin iştirakleri, yalnızca yerel piyasaya hizmet vermemekte diğer piyasalara hizmet vererek ve ulusötesi şirketlerin diğer ülkelerdeki iştiraklerine girdi sağlayarak küresel değer zincirlerindeki bağlantıyı oluşturmaktadırlar.[22] Sonuç olarak üretim giderek daha düşük oranda ulusal sınırlar içerisinde gerçekleştirilmekte, yurtiçi üretim gittikçe yabancı girdiye bağlı hale gelmektedir. Dünya sanayi ürünü ithalatının yarıdan fazlası, ara mallardan (temel hammaddeler, parça ve bileşenler, yarı mamuller) oluşmaktadır.[23]

Marksist Teori'nin DYSY'ye Bakışı

Keynesyen yatırım fonksiyonu, yatırımın ana belirleyicisi olarak kapasite kullanımı üzerine odaklanırken, Marksist yaklaşım kâr oranı üzerine yoğunlaşmaktadır.[24] Marksist ekonomistlere göre gelişmiş kapitalist ülkelerde kâr oranları düşme eğiliminde olduğundan, sermaye daha fazla kâr elde edebileceği alanlara doğru hareket edecektir. Diğer bir deyişle, sermaye-çıktı oranındaki yükselme ve kârların paylaşım oranının düştüğü gelişmiş ekonomilerden, düşük sermaye-çıktı oranlarına ve işgücünün daha ucuz olduğu alanlara doğru sermaye hareket edecektir. Gelişmekte olan ekonomilerde işgücünün nispi ucuzluğu yanında sermayenin kıt üretim faktörü olması nedeniyle kâr oranlarındaki yükseklik, sermaye ihracının ve dolayısıyla DYSY'nin bu ekonomilere doğru yön değiştirmesine yol açmıştır.[25]

ULUSLARARASI VERGİ REKABETİ

Günümüzde firmaların hangi ülkede konuşlandıkları veya üretimlerini ülkelerin karşılaştırmalı üstünlüklerini dikkate almak suretiyle bu ülkeler arasında nasıl organize ettikleri, rekabet güçleri ve uluslararası piyasalardaki konumları açısından büyük önem arz etmektedir.[26] GATT-WTO çalışmalarının bir parçası olarak tarife engellerinin aşamalı bir şekilde ortadan kaldırılması, firmaların önemli bir pazar payına sahip oldukları veya yeni pazara girmek istedikleri ülkelerde

[21] OECD, "Moving Up the (Global) Value Chain", **Policy Brief**, July 2007, s.1

[22] OECD, *Policy Brief,* s.3

[23] OECD, *Policy Brief*, s.2

[24] Jonathan P. Goldstein, "A Keynes-Marx Theory of Investment", **Heterodox Macroeconomics Keynes, Marx and Globalization**, Jonathan P. Goldstein, Michale G. Hillard (drl.), Routledge, 2009, s.112

[25] Nihat Batmaz, Halil Tunca, **Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye**, Beta Yayınları, 2005, s.15-16

[26] Chris Edwards, Daniel J. Mitchell, **Global Tax Revolution: The Rise of Tax Competition and The Battle to Defend It**, Cato Institute, 2008, http://books.google.com (25.10.2009), s.133

doğrudan yatırım yapmaları yönündeki baskıları azaltmaktadır. Bu nedenle, firmalar yatırım yapacakları veya genişleyecekleri yerleri mali teşvikleri göz önünde bulundurarak seçmektedirler. Bu durum, son yıllarda sermaye hareketlerinin mali politikalara neden daha duyarlı hale geldiğini açıklamaktadır. Bunun yanında bölgesel blokların güçlenmesi yoluyla küreselleşme eğilimi, bölgelerini daha rekabetçi ve bütünleşik bir hale getirmek için ülkelerin vergi düzeylerinde indirime gitmelerini rasyonel hale getirmektedir.[27]

Mali DYSY Teşvikleri

Mali DYSY teşvikleri, bir firmanın vergi yükünü azaltmak üzere oluşturulan indirimli kurumlar vergisi oranı şeklindeki vergi imtiyazları, vergi tatilleri, hızlandırılmış amortisman uygulaması, ithalat vergileri istisnası ve ihracatta vergi iadesi gibi uygulamalardır.[28] Birçok çalışmanın vardığı sonuca göre en çok kullanılan teşvik türü mali DYSY teşvikleridir. Bu teşvik türü daha çok finansal teşvikler için sınırlı miktarda fona sahip olan OECD üyesi olmayan ülkeler tarafından uygulanmaktadır.[29]

● **İndirimli Kurumlar Vergisi Oranı Uygulaması:** DYSY'yi çekmek için kurumlar vergisi yükünü azaltmayı hedefleyen genel uygulamalar, indirimli kurumlar vergisi, vergi tatili uygulamalarıyla özel vergi imtiyazı sağlayan bölgeler şeklinde sıralanabilir. Vergi tatili uygulamasında yeni kurulan şirketler belli bir süre kurumlar vergisi ödeme yükümlülüğünden muaf olmaktadırlar. Yabancılar tarafından sahip olunan işletmelerin düşük kurumlar vergisi oranı gibi mali teşviklerin uygulandığı bölgelere imtiyazlı erişim tercih etmeleri durumunda ise özel vergi imtiyazı sağlayan bölgeler oluşturulmaktadır. [30]

● **Sermaye Oluşumu için Sağlanan Teşvikler :** Bu teşvikler, özel yatırım indirimi, yatırım vergi kredileri ve dağıtılmayan kârlara sağlanan istisnalar olarak sıralanabilir. Özel yatırım indiriminde, firmaların belli koşulları sağlayan sermaye maliyeti unsurlarını daha hızlı bir şekilde veya daha fazla miktarda giderleştirmelerine imkân tanınmaktadır. Yatırım vergi kredilerine ise belli nitelikleri sağlayan harcamaların belirlenen bir yüzdesi oranında hak kazanılmakta ve hesaplanan tutarın ödenecek vergiden indirilmesine imkân sağlanmaktadır. Dağıtılmayan kârlara yönelik uygulamada, yatırıma dönüştürülen kârların vergiden istisna edilmesine veya belli bir süre boyunca hesaplanan vergiden düşülmesine imkân sağlanmaktadır.[31]

---

[27] Guy Standing, **Beyond The New Paternalism: Basic Security as Equality**, Verso, 2002, http://books.google.com (25.10.2009), s.30

[28] José María Fanelli, Lyn Squire, **Economic Reform in Developing Countries: Reach, Range, Reason**, Edward Elgar Publishing, 2008, http://books.google.com (01.11.2009), s. 130

[29] OECD, **Corporate Tax Incentives for Foreign Direct Investment, OECD Tax Policy Studies**, No. 4, 2001, http://books.google.com (01.11.2009), s.13

[30] OECD - CIME, **Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies**, OECD, 2003, s.19

[31] OECD – CIME, *Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies*, s.20

● **Sınırötesi Faaliyetler için Azaltılan Engeller :** Yabancı yatırımcının merkez ülkeye yapacağı kâr transferlerine indirimli vergi kesintisi imkanı sağlanması, indirimli ithalat vergileri ve gümrük tarifeleri uygulaması ve yabancı yöneticilere ve çalışanlara düşük gelir vergisi ve sosyal güvenlik primi uygulaması şeklinde uygulamaları bulunmaktadır.[32]

● **Diğer Vergi İndirimleri :** Kurumsal yatırımcıları etkileyen herhangi bir verginin seçilerek indirilmesi yabancı kuruluşları ülkeye çekmek için bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Günümüzde bazı ülkeler düşük satış vergileri ve KDV indirimini bir teşvik olarak kullanmakta, bazıları da yabancı sermayeli şirketlere emlak vergisi indirimi imkanı tanımaktadır.[33]

DYSY'ye Yönelik Rekabet Politikası ve Vergi Rekabeti Kavramı

Rekabet, başka ülkelerde uygulanan teşvik stratejilerinin bir sonucu olarak yurtiçinde uygulanan DYSY teşviklerinin daha uygun hale getirilmesi veya değiştirilmesi durumu olarak tanımlanabilir.[34] Hedefe yönelik rekabet ve teşvik rejimine yönelik rekabet olmak üzere iki ayrı, ancak birbiriyle ilişkili rekabet türü bulunmaktadır. Hedefe yönelik rekabet, diğer ülkelerde uygulanan teşviklerin üzerinde teşvik sunulması yoluyla bireysel DYSY projelerini çekmeye yönelik çabaları ifade etmektedir. Teşvik rejimine yönelik rekabet ise, belirli bir bölgede uygulanan DYSY teşviklerinin genel durumunun, başka bir ülkedeki teşvik uygulamalarına bir cevap olarak seçilmesiyle ilişkilidir.[35]

Son yıllarda ülkeler arasında DYSY'yi çekmeye yönelik rekabet uygulamaları gittikçe artmaktadır. Bunun birinci sebebi çok sayıdaki gelişen ülke ekonomisinin kapalı, devlet öncülüğündeki büyüme stratejisinden, daha açık ve piyasa ekonomisine dayalı büyüme stratejisine geçmeleri ve bu süreçte daha aktif bir şekilde DYSY'yi çekmeye dönük politikalar uygulamalarından kaynaklanmaktadır. İkinci sebebi ise, OECD ülkelerinde 1970'li yıllardan itibaren verimlilik artışında yaşanan yavaşlamaya ve bunu takiben 1970'lerin sonunda Kuzey Amerika ve Avrupa'da gelişen Stagflasyon (düşük büyümenin yolaçtığı yüksek işsizlikle birlikte yüksek enflasyon) olgusuna bir politika tepkisi olarak OECD ülkeleri tarafından 1980'li ve 1990'lı yıllardan itibaren uluslararası ticaret ve sermaye hareketleri üzerindeki yasal sınırlamaların azaltılarak serbestleştirilmesi şeklinde piyasaya daha fazla güvene dayalı politikalar izlenmesidir.[36]

Mali rekabet, ekonomik kalkınma, istihdam sağlama ve arzu edilen diğer ekonomik çıktıların sağlanması amacıyla büyük bir imalât projesi için vergi tatili, altyapı yatırımları, yasal düzenlemelerde esneklik ve doğrudan sağlanan sübvansiyonlar yoluyla bir firmayı yatırıma yönlendirmeye dönük olarak bir ülkenin

[32] OECD – CIME, *Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies*, s.20

[33] OECD – CIME, *Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies*, s.20

[34] OECD – CIME, *Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies*, s.12

[35] OECD – CIME, *Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies*, s.13

[36] Charles Oman, **Policy Competition for Foreign Direct Investment: A Study of Competition Among Governments to Attract FDI**, OECD Publishing, 2000, http://books.google.com (31.10.2009), s.15

diğer bir ülkeyle giriştiği yarışı ifade etmektedir.[37] Vergi rekabeti, ülkelerin ek DYSY çekebilmek amacıyla, vergi düzeylerini indirmeleri durumunda ortaya çıkmaktadır. Böyle bir yatırım çekme stratejisi ancak diğer kaynak ülkelerin bu duruma uyum sağlayarak, aynı şekilde vergi oranlarını indirme yoluna gidemedikleri durumda etkili olabilmektedir. Diğer ülkelerin aynı vergi indirimini gerçekleştirmek suretiyle misillemede bulunmaları durumunda, klasik "Mahkûmlar Açmazı" sorunu ortaya çıkmaktadır.[38]

Uluslararası Vergi Rekabetinin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisi

Bu bölümde ilk olarak çeşitli ülke gruplarında uygulanan kurumlar vergisi oranları ortalamasıyla bu ülkelere yönelik DYSY akımları toplamı arasında trend analizi yoluyla bir ilişki kurulmaya çalışılacak, daha sonra bu konudaki ampirik çalışmalar irdelenerek bir sonuca varılmaya çalışılacaktır.

Vergi Rekabetinin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi

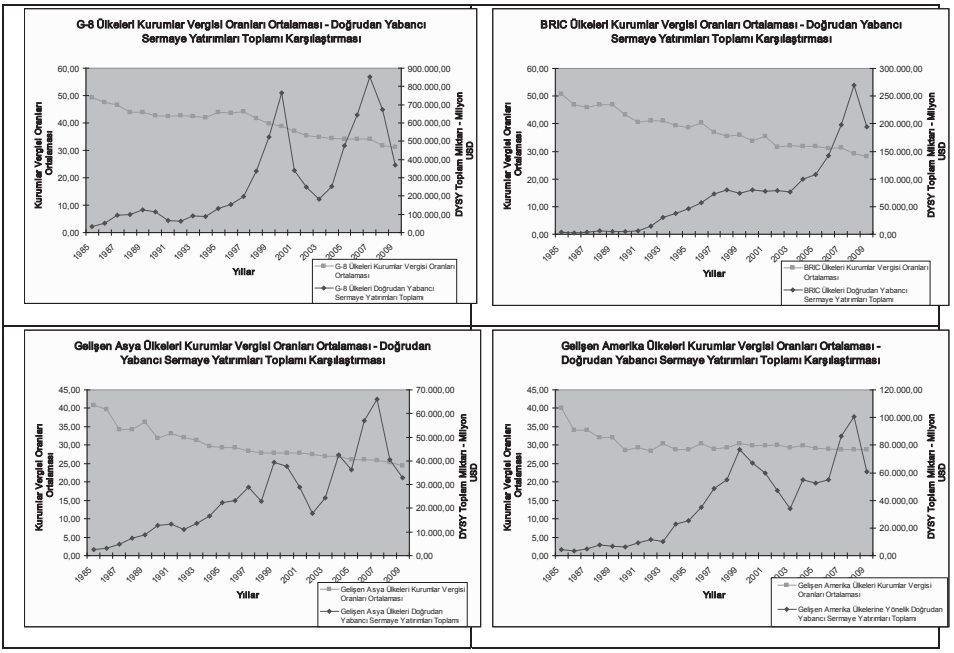

[37] David E. Wildasin, "Fiscal Competition", **The Oxford Handbook of Political Economy**, Barry R. Weingast, Donald A. Witmann (drl.), Oxford University Press, 2006, s.503

[38] Julie A. Roin, "The Economic Underpinnings of International Taxation", **Research Handbook in International Economic Law**, Andrew T. Guzmán, A. O. Sykes (drl), Edward Elgar Publishing, 2007, s. 337

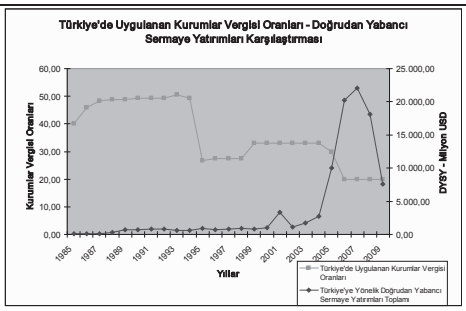

Grafik 1: Çeşitli Ülke Gruplarında Uygulanan Kurumlar Vergisi Oranları Ortalaması ve Bu Ülkelere Yönelik DYSY Akımları Toplamı

Kaynak: Frankfurt *Üniversitesi, Historic Statutory Corporate Income Tax Rates (1985-2007)*, http://www.wiwi.uni-frankfurt.de (27.09.2010); KPMG, **KPMG's Corporate and Indirect Tax Rate Survey 2009**, KPMG, Ekim 2009, s.11-14*;* UNCTAD, *Major FDI Indicators WIR 2010*, http://stats.unctad.org/FDI/ TableViewer/tableView .aspx?ReportId=4031, (27.09.2010)

Vergi rekabetinin doğrudan yabancı sermaye yatırımları üzerindeki etkisinin irdelenebilmesi için öncelikle 1985-2009 döneminde dört ülke grubu ile Türkiye'de uygulanan kurumlar vergisi oranları ile bu ülkelere yönelik DYSY akımları karşılaştırılmıştır. Yukarıdaki ülke gruplarından G-8, Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Rusya Federasyonu, İngiltere ve A.B.D.; BRIC, Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin; Gelişen Asya Ülkeleri, Tayvan, G.Kore, Malezya, Singapur ve Tayland; Gelişen Amerika Ülkeleri, Arjantin, Brezilya, Şili, Meksika ve Peru ülkelerinden meydana gelmektedir.

Yukarıda, dört ülke grubu ve Türkiye'de 1985-2009 yılları arasında uygulanan kurumlar vergisi oranları ile bu ülkelere yönelik DYSY akımlarının gelişimi incelendiğinde, küresel ekonomik konjonktürden veya ülkelerin spesifik koşullarından kaynaklanan dalgalanmalar hariç tutulduğunda genel eğilimin hem gelişmiş, hem de gelişmekte olan ülkelerde kurumlar vergisi oranları için azalış yönünde, DYSY için ise artış yönünde olduğu sonucuna varılmaktadır.

O halde bu iki parametre arasında bir ilişki var mıdır? Başka bir deyişle DYSY'deki artış kurumlar vergisi oranlarındaki azalmadan mı kaynaklanmaktadır? Veya DYSY'deki artışın ne kadarlık bölümü kurumlar vergisi oranlarındaki azalmadan kaynaklanmaktadır?

Çalışmanın izleyen bölümünde kurumlar vergisi rekabeti ile DYSY arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya yönelik olarak literatürde yer alan ampirik çalışmaların bulguları irdelenerek bu hususta daha kesin bir yargıya varılmaya çalışılacaktır.

Vergi Rekabetinin Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Üzerindeki Etkisine Yönelik Ampirik Çalışmaların Bulguları

Standart neo klasik yatırım teorisine göre kurumlar vergisinde indirim yapılmasını müteakiben, yatırımcının ülkesinde bu indirim bir takım ayarlamalarla dengelenmediği takdirde, kurumlar vergisi indirimi yapan ülkeye yönelik DYSY artacaktır. Bununla beraber bu temel varsayım, işletmelerin toplulaşmasından kaynaklanan konuma bağlı kârların ve endüstri düzeyinde ölçek ekonomisinden kaynaklanan artan getirilerin sermayenin önemli ölçüde geri dönmesine yolaçmadan bir noktaya kadar vergilendirilebileceğine vurgu yapan yeni ekonomik coğrafya literatürü tarafından eleştiriye uğramaktadır.[39]

DYSY akımlarının vergi indirimlerine nasıl tepki verdiği, yığılma etkileri ve içsel büyümeyi içeren ekonomik coğrafya modelleri ile de başarılı bir şekilde gösterilebilmekte olup bu modeller kullanılarak yapılan teorik çalışmalar yığılma avantajlarının, kalkınmayı desteklemek için sunulan vergi teşviklerinin etkilerini nötralize edebileceğini veya orantısız ölçüde maliyetli hale getirebileceğini ortaya koymaktadır.[40]

Ampirik çalışmaların bulgularını birtakım ekonometrik ve istatistiksel teknikler kullanmak suretiyle işleme tabi tutarak bir sonuca varmayı hedefleyen meta analizleri, fiziksel sermayeye yönelik reel yatırımlardan oluşan DYSY'nin, diğer DYSY bileşenlerine göre vergiye daha duyarlı olduğu sonucuna varmaktadır. Ayrıca daha güncel verilere dayanan çalışmalar, DYSY'nin vergilendirmeye gittikçe daha duyarlı hale geldiğini ortaya koyacak şekilde daha büyük kısmi elastikiyet değerleri vermektedir.[41]

Literatürde yer alan ve zaman serileri, kesit, panel ve ayrık seçim veri toplama yöntemleriyle gerçekleştirilen çok sayıdaki ampirik çalışmanın, Mooij ve Ederveen tarafından meta analizine tabi tutulması yoluyla gerçekleştirilen çalışmada, ortalama kısmi esneklik değerinin -3,72 olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu değer, vergi oranında %1 oranındaki azalmanın DYSY akımında %3,72 oranında artış sağlayacağını ifade etmektedir. Dağılım analizleri, kısmi elastikiyet değerinin ağırlıklı olarak -5 ile 0 arasında olduğunu belirtmektedir. Değişik türde çalışmaların ortaya koyduğu sonuçlar aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. [42]

---

[39] OECD, **Tax Effects on Foreign Direct Investment: Recent Evidence and Policy Analysis**, OECD Publishing, 2007, http://books.google.com (20.12.2009), s.11

[40] Gabriele Tondl, **Convergence After Divergence?: Regional Growth in Europe**, Springer, 2001, http://books.google.com (11.10.2009), s.202

[41] OECD, *Tax Effects on Foreign Direct Investment: Recent Evidence and Policy Analysis*, s.12

[42] Ruud A. de Mooij, Sjef Ederveen, "Explaining the Variation in Empirical Estimates of Tax Elasticities of Foreign Direct Investment", **Tinbergen Institute Discussion Paper No. 2005-108/3**, Aralık 2005, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?Abstract_id= 869753 (04.12.2010) s. 1-33,

Tablo 1: DYSY'nin Vergiye Olan Duyarlılığına İlişkin Ampirik Çalışmaların Özet İstatistik Değerleri

	Kısmi elastikiyet			Basit elastikiyet		
	Ortalama	**Orta Nokta**	**Std. Sapma**	**Ortalama**	**Orta Nokta**	**Std. Sapma**
Zaman Serileri	-2,61	-2,75	6,03	-1,23	-1,28	2,87
Kesit	-7,16	-4,24	6,92	-0,85	-0,78	0,44
Panel	-2,73	-2,41	2,69	-0,78	-0,66	0,75
Ayrık seçim	-3,43	-2,80	6,42	-0,30	-0,19	0,51
Tümü	-3,72	-2,91	5,92	-0,75	-0,57	1,55

Kaynak: Ruud A. de Mooij, Sjef Ederveen, "Explaining the Variation in Empirical Estimates of Tax Elasticities of Foreign Direct Investment", **Tinbergen Institute Discussion Paper No. 2005-108/3**, Aralık 2005, http://papers.ssrn.com/sol3/papers. cfm? abstract_id=869753 (04.12.2010) s.19

Uluslararası vergi rekabetinin arttığı geniş ölçüde kabul edilmekte ve diğer faktörler gözardı edildiğinde, bir ülkede belli bir anda mevcut olan rekabetçi vergi yükünün, DYSY için rekabet eden ülkelerin kurumlar vergisi indirimlerini daha fazla takip edemeyeceği gözönünde bulundurulmaktadır. Ancak DYSY'nin zaman içinde evrime uğrayan eğitim politikaları, altyapı ve emek piyasası ilişkileri gibi vergi dışı faktörlere de bağlı olduğu kabul edildiğinde, vergi oranlarındaki indirimin etkilerini ve gerekliliğini değerlendirmek güçleşmektedir.[43]

Aşağıda, uluslararası vergi rekabetinin DYSY üzerindeki etkisine ilişkin olarak literatürde yer alan ampirik çalışmalar kronolojik olarak özetlenecek, daha sonra bulgularına göre "aynı yönlü ilişki", "ters yönlü ilişki" ve "ilişkisiz" olarak sınıflandırılacak ve ağırlık kazanan görüş ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Vergilendirmenin DYSY üzerindeki etkilerine yönelik ampirik zaman serisi çalışmalarının başta geleni Hartman'ın Amerika Ekonomik Analiz Bürosunun verilerini kullanarak yaptığı çalışmadır. Hartman'ın çalışması, verginin finansman şekline bakılmaksızın DYSY üzerindeki etkisinin oldukça güçlü olduğu sonucuna varmaktadır.[44]

Bartik, ABD'yi oluşturan 50 eyaletin herbirine yönelik yeni fabrika yatırımı gerçekleşmesi ihtimalini açıklamak üzere diğer değişkenler yanında kurumlar vergisi oranlarını da kullandığı çalışmasında, önemli negatif elastikiyet değerleri tespit etmiştir.[45]

[43] OECD, *Tax Effects on Foreign Direct Investment: Recent Evidence and Policy Analysis*, s.13-15

[44] David G.Hartman, "Tax Policy and Foreign Direct Investment in The United States", **NBER Working Paper Series**, No. 967, 1982, http://www.nber.org/papers/w0967.pdf (20.12.2009), s.1-30

[45] Timothy J. Bartik, "Business Location Decisions in the United States: Estimates of the Effects of Unionization, Taxes, and Other Characteristics of States", **Journal of Business and Economic Statistics**, vol.3, January, 1985, http://ideas.repec.org (20.12.2009), s.14-22

Newlon, Hartman ile Boskin ve Gale'in çalışmalarının sonuçlarını teyit etmek üzere yaptığı çalışmada, denklemin yeni transfer edilen fonlardan kaynaklanan DYSY'yi daha iyi açıklamasına karşın dağıtılmayan kârlardan kaynaklanan DYSY'yi açıklama gücünün daha zayıf olduğu sonucuna varmaktadır.[46]

Boskin ve Gale, Hartman'ın denklemini Feldstein ve Jun'dan aldıkları güncellenmiş vergi oranı ve getiri oranı serilerini kullanarak yeniden değerlendirerek yaptıkları çalışmalarında, Hartman'ın niteliksel bulgularının sağlam olduğu sonucuna varmıştır.[47]

Vergi oranlarındaki değişim ile DYSY arasında negatif yönlü ilişki kuran bu çalışmalara alternatif çalışmasında Sinn, "vergilendirme paradoksu" nedeniyle yatırımları arttırmak için vergi oranlarının yükseltilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bunun nedeni, hızlandırılmış amortisman uygulamasında, amortisman karşılıklarının bugünkü değerlerinin vergi oranları ile birlikte artmasıdır. Bu nedenle vergi oranı indirimlerinin daha fazla yatırım sağlayacağı net değildir. Sinn, ABD'de 1986 yılında gerçekleştirilen vergi reformunun beklenen sonuçları vermediğini göstermiştir.[48]

Young, yatırım, GSMH ve yabancı yatırımcıların getiri oranlarına ilişkin revize edilen verileri kullanarak yaptığı çalışmasında, yabancı yatırımcıların realize ettikleri getiri oranları ve buna ilişkin vergi oranı arasındaki tahmin edilen elastikiyetin daha büyük olduğunu tespit etmiştir.[49]

Aynı şekilde Papke, ABD'yi oluşturan 50 eyalet içinde gerçekleşen yeni fabrika kuruluşlarını açıklamak için belli endüstriler için geçerli olan efektif vergi oranlarını kullanarak yaptığı çalışmasında, değişik endüstriler için farklı elastikiyet değerleri tespit etmiştir.[50]

Slemrod, Hartman'ın ABD'deki toplam DYSY modelini, ortalama vergi oranı yerine yeni yatırımlar üzerindeki marjinal efektif vergi oranını kullanarak güncelleştirmiş ve ABD'nin efektif vergi oranının yeni transfer edilen fonlarla

[46] Timothy Scott Newlon, "Tax Policy and The Multinational Firm's Financial Policy and Investment Decisions", **Thesis (Ph. D.)**, Princeton University, 1987, http://catalog.princeton.edu (26.12.2009), s.181-187

[47] Michael J. Boskin, William G. Gale, "New Results on the Effects of Tax Policy on the International Location of Investment", **The Effects of Taxation on Capital Accumulation**, Martin Feldstein (drl.), University of Chicago Press, 1988, s.201-222

[48] Eckhard Janeba, International Tax Competition, Mohr Siebeck, 1997, http://books.google.com (20.12.2009), s.6

[49] K.H. Young, "The Effects of Taxes and Rates of Return on Foreign Direct Investment in the United States", **National Tax Journal,** No. 41, 1988, http://ntj.tax.org (26.12.2009), s.109-121

[50] Leslie E. Papke, "Interstate Business Tax Differentials and New Firm Location: Evidence from Panel Data", **NBER Working Paper Series**, No.3184, Kasım 1989, http://www.nber.org/papers/w3184.pdf (26.12.2009), s.1-29

finanse edilen DYSY üzerinde negatif etkide bulunduğunu ancak dağıtılmayan kârlarla finanse edilen DYSY üzerinde etkisi bulunmadığını tespit etmiştir.[51]

Hines ve Rice, ABD kökenli banka dışı ana şirketlerin çoğunluk hisselerine sahip oldukları banka dışı iştiraklerine ve çok sayıdaki vergi cennetine ilişkin verileri kullanarak yaptıkları çalışmalarında, -3,3 ile -6,6 arasında değişen daha yüksek kısmi elastikiyet değerleri bulmuşlardır.[52]

Wheeler ve Mody, ABD kökenli ulusötesi şirketlerin 1980'li yıllardaki imalat sanayii yatırımlarını inceledikleri çalışmalarında, yığılma ekonomilerinin yatırımcı kararlarında baskın olduğunu, vergi ve diğer kısa vadeli teşvik araçlarının ise yer seçiminde açık bir etkisinin söz konusu olmadığını belirlemişler, buna dayanarak, sağlam bir altyapıya, uzmanlaşmış tedarikçilere ve gelişen bir piyasaya sahip olan ülkelerin yüksek maliyetli vergi teşvikleri uygulamalarının gereksiz olduğu sonucuna varmışlardır.[53]

Swenson, verginin DYSY'yi nasıl etkilediğine yönelik olarak gerçekleştirdiği çalışmasında; ortalama vergi oranlarının verginin etkisini, efektif vergi oranlarından daha iyi temsil edebileceğini göstermiş ve bir ülkedeki artan vergi oranlarının o ülkeye yönelik DYSY'yi arttırdığı sonucuna varmıştır. 1980'li yıllara ait tüm vergi geçmişini kapsamaları, endüstriler arası farklılıkları dikkate almaları ve verginin döviz kuru dalgalanmalarına duyarlılığını ölçümlemeleri nedeniyle, bulgularının daha önceki çalışmalardan daha sağlam olduğunu iddia etmektedir.[54]

Jun, 10 OECD ülkesinden ABD'ye yönelik olarak gerçekleştirilen 1980 ve 1989 yılları arasındaki DYSY yatırımlarına ilişkin olarak doğrusal teknik ve alternatif vergi ölçütlerini kullanarak yaptığı çalışmasında, önemsiz sonuçlar raporlamıştır.[55]

Cummins ve Hubbard, daha önce kullanılmayan Compustat'ın coğrafi bölüm arşiv projesi ile toplanan ABD kökenli ulusötesi şirketlerin iştirakleri tarafından gerçekleştirilen DYSY'ye ilişkin panel verilerini kullanarak yaptıkları

[51] Joel Slemrod, "Tax Effects on Foreign Direct Investment in The United States: Evidence from a Cross Country Comparison", **Taxation in the Global Economy**, Assaf Razin, Joel Slemrod (drl.), Chicago University Press, 1990, s.79-117

[52] J.R. Hines, E. Rice, "Fiscal Paradise: Foreign Tax Heavens and American Business", **Quarterly Journal of Economics**, No. 109, 1991, http://ideas.repec.org (26.12.2009), s.149-182

[53] David Wheeler, Ashoka Mody, "International Investment Location Decisions: The Case of U.S. Firms", Journal of International Economics, Vol.33 (1/2), August 1992, http://www.sciencedirect.com (26.12.2009), s.57-76

[54] Deborah L. Swenson, "The impact of U.S. tax reform on foreign direct investment in the United States", Journal of Public Economics, Vol. 54-2, Haziran 1994, http://www.sciencedirect.com (26.12.2009), s.243-266

[55] Joosung Jun, "How Taxation Affects Foreign Direct Investment", Policy Research Working Paper, No. 1307, World Bank 1994, http://www-wds.worldbank.org (26.12.2009), s.1-40

çalışmalarında, vergi parametrelerinin neoklasik modellerde belirtildiği şekilde DYSY'yi kesin olarak etkilediği sonucuna varmaktadırlar.[56]

Loree ve Guisinger, ABD kökenli ulusötesi şirketlerin yurtdışındaki doğrudan yatırımlarının yer seçiminde etkili olan faktörlere ilişkin 1977 – 1982 yıllarına ait karşılaştırmalı verileri kullanarak yaptıkları çalışmalarında; DYSY yatırımları üzerinde yatırım teşviklerinin aynı yönde, performans şartlarının ters yönde, yatırım yapılan ülkenin vergi oranlarının ise ters yönde olmak üzere istatistiksel olarak önemli etkide bulunduğu sonucuna varmışlardır.[57]

Shah ve Slemrod, vergilendirmenin Meksika'ya yönelik DYSY akımları üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmalarında, hem Meksika'nın, hem de yabancı sermaye ihraç eden ülkenin vergi rejimlerinin, Meksika'ya yönelik DYSY'de önem taşıdığını tespit etmişlerdir.[58]

Jackson ve Markowski tarafından Asya-Pasifik bölgesine yönelik DYSY'nin hangi faktörler tarafından etkilendiğine yönelik olarak yapılan çalışmada, düşük vergi oranı uygulanan ve belli bir ekonomik büyüklüğün üzerindeki güçlü GSMH büyümesine sahip ihracata odaklı ülkelerin DYSY'yi çekmede öne çıktığı sonucuna varmışlardır.[59]

Ning ve Reed, ABD şirketlerinin gıda ve benzeri ürünlere yönelik olarak gerçekleştirdikleri DYSY'nin yer seçimini etkileyen faktörleri, 6 sanayileşmiş ülkenin 1983-1989 yıllarına ait verilerini kullanarak araştırdıkları çalışmalarında, diğer faktörler yanında vergi düzenlemelerinin de önemli taşıdığı sonucuna varmışlardır.[60]

Devereux ve Freeman, 7 OECD ülkesi arasında 1985 ve 1989 yılları arasında gerçekleşen ikili DYSY ile sermaye maliyetini doğrusal teknik kullanarak ilişkilendirdikleri çalışmalarında küçük negatif elastikiyet değerleri bulmuşlardır. Bu

[56] Jason G. Cummins, R. Glenn Hubbard, "The Tax Sensitivity of Foreign Direct Investment: Evidence from Firm-Level Panel Data", **The Effects of Taxation on Multinational Corporations**, Martin S. Feldstein, James R. Hines, R. Glenn Hubbard (dr.), University of Chicago Press, 1995, s.123-152

[57] David W. Loree, Stephen E. Guisinger, "Policy and Non-Policy Determinants of U.S. Equity Foreign Direct Investment", **Journal of International Business Studies**, Vol. 26 - No. 2, 1995, http://www.palgrave-journals.com (26.12.2009), s.281-299

[58] Anwar Shah, Joel Slemrod, "Do Taxes Matter for Foreign Direct Investment?", **Fiscal Incentives for Investment and Innovation** (drl. Anwar Shah), Oxford University Press US, 1995, http://books.google.com (27.12.2009), s.481-500

[59] Sharon Jackson, Stefan Markowski, "The Attractiveness of Countries to Foreign Direct Investment: Implications for the Asia-Pacific Region", **Journal of World Trade**, No.29, 1995, s.159-180

[60] Yulin Ning, Michael R. Reed, "Locational determinants of the US direct foreign investment in food and kindred products", **Agribusiness**, Volume 11 - Issue 1, 1995, http://www3.interscience.wiley.com (27.12.2009), s.77-85

durum, DYSY üzerinde vergi oranlarının önemli bir etkisinin bulunmadığını ifade etmektedir.[61]

Hines, 1987 yılı için yedi yabancı ülkeden, ABD'nin 50 farklı bölgesine yönelik fabrika, mülk ve ekipman yatırımını ölçen veri setini kullanarak yaptığı çalışmasında bulduğu -12,37 ortalama kısmi elastikiyet değeri, DYSY'nin vergiye duyarlılığının yüksek olduğunu ifade etmektedir.[62]

Cassou, vergi politikalarının ABD ile diğer ülkeler arasındaki DYSY akımları üzerindeki etkilerini panel veri tekniğiyle incelediği çalışmasında, hem ana ülke hem de yatırım yapılan ülkede uygulanan kurumlar vergisi oranlarının DYSY üzerinde önemli ölçüde etkili olduğu, bunun yanında gelir vergisi oranlarının da DYSY'de önem taşıdığı sonucuna varmıştır.[63]

Shang-Jin Wei, benzer teknikler kullanarak, 11 yatırımcı ülkeden 46 ülkeye yönelik ikili DYSY'leri incelediği çalışmasında, önemli negatif elastikiyet değerleri tespit etmiştir. [64]

Chen, Martinez-Vazquez ve Wallace tarafından gerçekleştirilen Güneydoğu Asya ülkelerini kapsayan çalışmalarında, Malezya, Tayvan ve Singapur'a tüm dünyadan yönelen DYSY'nin bu ülkelerde geçerli olan vergi oranlarına duyarlı olduğu sonucuna varmışlardır.[65]

Devereux ve Griffith, Fransa, Almanya ve İngiltere'de yatırım yapmayı seçen ABD firmalarının yatırım kararlarını logit modelini kullanarak inceledikleri çalışmalarında, ileriye dönük ortalama efektif vergi oranlarının yer seçiminde önemli negatif etkide bulunduğunu raporlamışlardır. Geriye dönük ortalama vergi oranlarının ise önemli bir etkide bulunmadığını saptamışlardır.[66]

---

[61] Michael Devereux, Harold Freeman, "The Impact of Tax on Foreign Direct Investment: Empirical Evidence and the Implications for Tax Integration", International Tax and Public Finance , No.2, 1995, http://www.springerlink.com /content/n2005185p14u6487 (27.12.2009), s.85-106

[62] J.R. Hines, "Altered States: Taxes and the Location of Foreign Direct Investment in America", **American Economic Review**, No.86, 1996, http://www.jstor.org/pss/2118279 (02.01.2010), s.1076-1094

[63] Steven P. Cassou, "The Link Between Tax Rates and Foreign Direct Investment", **Applied Economics**, Volume 29, Number 10, Ekim 1997, http://www.ingentaconnect.com (02.01.2010), s.1295-1301

[64] Shang-Jin Wei, "How Taxing is Corruption on International Investors?", **NBER Working Paper**, No. 6030, Cambridge M.A., 1997, http://www.nber.org/papers/w6030.pdf?new_window=1 (02.01.2010), s.1-45

[65] Shinemay Chen, Jorge Martinez-Vazquez, Sally Wallace, "Foreign Direct Investment and Tax Competition in Southeast Asia", **The Welfare State, Public Investment, and Growth: Selected Papers from the 53rd Congress of the International Institute of Public Finance**, Hirofumi Shibata, Toshihiro Ihori (drl.) Springer, 1998, http://books.google.com (02.01.2009), s.169-199

[66] Michael P. Devereux, Rachel Griffith, "Taxes and The Location of Production: Evidence from a Panel of US Multinationals", **Journal of Public Economics**, vol. 68(3), June. 1998, http://www.sciencedirect.com (03.01.2010), s.335-367

Billington, 7 OECD ülkesine yönelik 1986-1993 yılları arasındaki toplam DYSY akımlarını kullanarak yaptığı çalışmasında, DYSY'nin logaritması ile yasal vergi oranlarının karesi arasında ilişki kurmuş ve küçük fakat önemli elastikiyetler tespit etmiştir. [67]

Grubert ve Mutti, ABD'nin imalat sanayiine ilişkin olarak 33 ülkede gerçekleştirdiği DYSY'nin, yatırım yapılan ülkenin vergi oranlarına duyarlılığını tespit etmişler ve DYSY'ye ilişkin önemli bir kısmi elastikiyet olan -1,7 rakamını bulmuşlardır.[68] Grubert ve Mutti daha sonra gerçekleştirdikleri çalışmalarında, ABD kökenli ulusötesi şirketlerin 60 farklı ülkeye yönelik yatırım harcamalarını (fabrika, mülk ve ekipman) açıklamak için 500 adet vergi beyannamesinden elde edilen firma düzeyindeki verileri bütünleştirerek elde ettikleri veri setini kullanmışlar ve önemli ölçüde negatif elastikiyet değerleri tespit etmişlerdir.[69]

Hines'a benzer şekilde Swenson da efektif vergi oranlarını temsilen, eyalet düzeyinde geçerli olan vergi oranlarını alarak yaptığı çalışmasında, vergilendirmenin yeni fabrika yatırımı ve genişleme yatırımları üzerinde önemli negatif etkide bulunduğunu ve ABD'de kurumlar vergisi oranında artışı takiben reel DYSY'nın azalma gösterdiğini belirlemiştir.[70]

Altshuler, benzer verileri ve Grubert ve Mutti ile benzer teknikleri kullanarak yaptığı çalışmasında, imalata yönelik DYSY'nin 1980'li yıllar içerisinde vergiye daha duyarlı hale geldiğini gösterecek şekilde, 1992 yılı için 1984 yılı değerini aşan elastikiyet değeri bulmuştur.[71]

Hines ve Jaffe, vergi sonrası ARGE maliyetlerindeki değişimin Amerikan şirketlerinin ABD içerisinde ve yurtdışındaki patentleme faaliyetleri üzerindeki etkilerini araştırdıkları çalışmalarında, vergi politikalarının başarılı ARGE faaliyetlerinin konumu üzerindeki etkilerini hesaplamayı hedeflemişler, yurtdışında kullanmak için ABD içerisinde gerçekleştirilen ARGE çalışmalarının vergi sonrası maliyetlerinin 1986 yılından sonra hızlı bir artış göstermesi sonucunda takip eden

[67] N. Billington, "The Location of Foreign Direct Investment: An Empirical Analysis", **Applied Economics**, No.31, 1999, http://www.ingentaconnect.com (03.01.2010), s.65-76

[68] H. Grubert, J. Mutti, "Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporate Decision Making", **Review of Economics and Statistics**, No. 73, 1991, http://ideas.repec.org (26.12.2009), s.285-293

[69] H. Grubert, J. Mutti, "Do Taxes Influence Where US Corporation Invest?", **National Tax Journal,** No.37, 2000, http://papers.ssrn.com (26.12.2009), s.475-488

[70] Deborah L. Swenson, "Transaction Type and the Effect of Taxes on the Distribution of Foreign Direct Investment in the United States", **International Taxation and Multinational Activity**, James R. Hines Jr. (drl.), University of Chicago Press, 2001, s.89-112

[71] Rosanne Altshuler, Harry Grubert, and T. Scott Newlon, "Has US Investment Abroad Become More Sensitive to Tax Rates?", **International Taxation and Multinational Activity**, James R. Hines Jr. (drl.), Chicago University Press, 2001, s.9-36

yıllarda yurtdışına yönelik patentleme faaliyetlerinin artış hızında azalma meydana geldiğini tespit etmişlerdir.[72]

Morisset ve Pirnia konuya ilişkin olarak yaptıkları çalışmalarında, vergi politikalarının etkinliğinin, ulusötesi şirketlerin faaliyetlerine ve yurtdışında yatırım yapma nedenlerine bağlı olduğunu, örneğin vergi teşviklerinin mobil şirketler ve çok sayıda piyasada faaliyet gösteren şirketler için çok önem taşıdığını çünkü ülkeler arasındaki vergi rejimi farklılıklarından bu gibi şirketlerin daha fazla yararlanabildiğini tespit etmişlerdir.[73]

Alman ulusötesi şirketlerinin sekiz Avrupa ülkesindeki 1991-1998 yılları arasındaki faaliyetlerine ilişkin verileri kullanan Stöwhase, üretim tesisleri yatırımları ve hizmet yatırımları olmak üzere ikiye ayırarak yaptığı çalışmasında üretim tesisleri yatırımlarının ortalama vergi oranı ve diğer yerel avantajlara ilişkin değişkenlerden olumsuz etkilendiğini, yasal vergi oranlarından ise etkilenmediğini; hizmet yatırımlarının ise yasal vergi oranlarından olumsuz etkilendiğini, fakat ortalama vergi oranı ve diğer değişkenlerden etkilenmediğini bulmuştur. Bu sonuçlar, hizmet faaliyetlerinin yerel avantajlar nedeniyle değil, dünya ölçeğinde vergi yükünü azaltma amacıyla yatırıma yöneldiğini, üretim tesisi yatırımlarının ise daha çok reel faktörler dikkate alınarak gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır.[74]

Hubert ve Pain, Alman şirketlerinin Avrupa Ekonomik Alanında 1980 yılından itibaren gerçekleştirdikleri yatırımlara ilişkin panel veri setini kullanarak yaptıkları çalışmalarında, vergi rekabetinin önem taşıdığını ancak kullanılan modelin özelliğine duyarlı olduğu sonucuna varmışlardır.[75]

Buettner, AB ülkeleri içerisinde, 1991 – 1998 yılları arasında, dağıtılmayan karlar yerine yeni sermayenin transferi ile finanse edilen DYSY akımlarını, alternatif vergi ölçütlerini, log-linear tekniğini ve kamu harcamalarına ilişkin değişkenleri kullanarak incelediği çalışmasında, net bir sonuç elde edememiştir.[76]

Gorter and Parikh, Hines'ın kârpayı istisnası uygulayan ülkeler için şarta bağlı sıfır elastikiyet değerini tahmin eden yaklaşımını esas alan çalışmalarında,

---

[72] James R. Hines Jr., Adam B. Jaffe, "International Taxation and The Location of Inventive Activity", International Taxation and Multinational Activity, James R. Hines Jr. (drl.), Chicago University Press, 2001, s.201-226

[73] Jacques Morisset, Neda Pirnia, How Tax Policy and Incentives Affect Foreign Direct Investment: A Review, **Using Tax Incentives to Compete for Foreign Investment : Are They Worth the Costs?** Occasional Paper (Foreign Investment Advisory Service)-15, Louis T.Wells (drl.), 2001, s.98

[74] Sven Stöwhase, "Profit Shifting Opportunities, Multinationals, and The Determinants of FDI", **University of Munich Discussion Papers in Economics**, No.29, Aralık 2002, http://epub.ub.uni-muenchen.de (03.01.2010), s.1-26

[75] Florence Hubert, Nigel Pain, "Fiscal Incentives, European Integration and the Location of Foreign Direct Investment", **The Manchester School**, Vol. 70, 2002, http://ideas.repec.org (09.01.2010), s.336-363

[76] Thiess Buettner, "The Impact of Taxes and Public Spending on the Location of FDI: Evidence from FDI-flows within Europe", ZEW Discussion Paper, No. 02-17, Şubat 2002, http://econstor.eu/bitstream/10419/24789/1/dp0217.pdf (09.01.2010), s.1-28

OECD ülkeleri arasındaki DYSY akımları üzerinde önemli vergisel etkiler tespit etmişlerdir.[77]

Bénassy-Quéré, Fontagné ve Lahrèche-Révil, Buettner ile benzer olan ancak daha geniş bir zaman dilimini içeren 1984-2000 verileri ile kontrol değişkenleri ve alt örneklemler gibi alternatif teknikler kullanarak yaptıkları çalışmalarında, önemli elastikiyet değerleri elde etmişlerdir.[78]

Desai, Foley ve Hines Jr., ABD ulusötesi şirketlerinin imalat sanayiindeki 1984-1992 yılları arasındaki DYSY stoklarını, hem dolaylı vergi değişkenlerini hem de doğrudan vergi ölçütlerini kullanarak incelemişler ve her iki vergi türü için de önemli elastikiyet değerleri elde etmişlerdir.[79]

Stöwhase, ziraat, imalat ve hizmetler olmak üzere üç sektör arasında bölünen ikili DYSY verilerini kullanarak yaptığı çalışmasında, değişik vergi parametrelerinde DYSY ve ihracat payını açıklamış ve sadece imalat ve hizmet sektörleri için önemli sonuçlar elde etmiştir.[80]

Buettner ve Ruf, Alman ulusötesi şirketlerinin diğer AB ülkelerinde mali olmayan sektörlerde gerçekleştirdikleri yatırımlarında yer seçimine ilişkin olarak Bundesbank'tan 1996-2001 yıllarına ilişkin olarak elde ettikleri mikro verileri, resmi, ortalama ve ortalama efektif olmak üzere alternatif vergi oranı ölçütlerini, doğrusal olasılık modelini ve logit modelini kullanarak değişik alt örneklemler üzerinde yaptıkları çalışmaları sonucunda, diğer çalışmalara göre küçük elastikiyet değerleri bulmuşlar, önem derecesine ilişkin olarak ise karışık sonuçlar elde etmişlerdir.[81]

---

[77] J. Gorter, A. Parikh, "How Sensitive is FDI to Differences in Corporate Income Taxation within The EU", **The Economist**, 151, 2003, http://www.springerlink.com/content/w3v7411971351751 (09.01.2010), s.193-204

[78] Agnès Bénassy-Quéré, Lionel Fontagné, Amina Lahrèche-Révil, "Tax Competition and Foreign Direct Investment", **CEPII Working Paper**, No 2003 – 17, 2003, s.1-40

[79] Mihir A. Desai, C. Fritz Foley, James R. Hines Jr., "Foreign Direct Investment in a World of Multiple Taxes," **Journal of Public Economics**, vol. 88(12), December 2004, http://www.sciencedirect.com (10.01.2010), s.2727-2744

[80] Sven Stöwhase, "Tax-Rate Differentials and Sector-Specific Foreign Direct Investment: Empirical Evidence from the EU", **FinanzArchiv: Public Finance Analysis**, Volume 61-4, December 2005, http://www.ingentaconnect.com (10.01.2010), s.535-558

[81] Thiess Buettner, Martin Ruf, "Tax Incentives and The Location of FDI: Evidence from a Panel of German Multinationals", International Tax and Public Finance, vol.14, Nisan 2007, http://www.springerlink.com/content/ghkh 75904r62tp3l (10.01.2010), s.151-164

Tablo 2: Vergi Rekabetinin DYSY Üzerindeki Etkilerine Yönelik Çalışmaların Bulguları

Aynı Yönlü İlişki	Sinn (1988), Swenson (1994)
Ters Yönlü İlişki	Hartman (1982), Bartik (1985), Newlon (1987), Boskin ve Gale (1988), Young (1988), Papke (1989), Slemrod (1990), Grubert & Mutti (1991-2000), Hines & Rice (1991), Cummins ve Hubbard (1995), Loree & Guisinger (1995), Shah ve Slemrod (1995), Jackson & Markowski (1995), Ning & Reed (1995), Hines (1996), Cassou (1997), Shang-Jin Wei (1997), Chen, Martinez-Vazquez ve Wallace (1998), Devereux ve Griffith (1998), Billington (1999), Swenson(2001), Altshuler (2001), Hines ve Jaffe (2001), Morisset ve Pirnia (2001), Stöwhase (2002), Hubert ve Pain (2002), Gorter and Parikh (2003), Bénassy-Quéré, Fontagné ve Lahrèche-Révil (2003), Desai, Foley ve Hines Jr. (2004), Stöwhase (2005)
İlişkisiz	Wheeler & Mody (1992), Jun (1994), Devereux ve Freeman (1995), Buettner (2002), Buettner ve Ruf (2007)

Kaynak: Ampirik çalışmaların sonuçlarından derlenmiştir.

Vergi rekabeti, DYSY ilişkisini ortaya koymaya çalışan modellerin çoğunun ortak zayıf noktası, kurumlar vergisine tabi tek bir sermaye türünü içermeleridir. Oysa ki pratikte vergi kanunları, DYSY ile yabancı portföy yatırımları, yerli yatırımcılar ile yabancı yatırımcılar, bireysel ve kurumsal yatırımcılar, hisse senedi, bono ve gayrimenkul yatırımları, borç ve özsermaye arasında bir ayrıma gitmektedir. Üstelik bazı yabancı yatırım türleri kaynak ülkede vergilendirilirken diğerleri yatırımcının ikamet ettiği ülkede vergilendirilmektedir.

Yapılan ampirik çalışmaların basitleştirici varsayımlarının yol açtığı kısıtlara karşın vergi rekabeti, DYSY ilişkisini açıklamayı hedefleyen tüm bu çalışmalar farklı ülkeleri, farklı zaman dilimlerini, farklı ekonometrik teknikleri kullanarak gerçekleştirilmiş olsalar da uygulanmakta olan kurumlar vergisi oranları ile gerçekleşen DYSY arasında ters yönlü ilişki bulunduğu sonucuna varan çalışmalar sayıca üstünlük taşımaktadır.

SONUÇ

Dünyada 1980'li yıllardan itibaren hız kazanan küreselleşme olgusu mal, hizmet ve sermaye hareketlerinin serbestleşmesinin bir sonucu olarak ulusal ekonomilerin küresel ekonomik yapıya eklemlenmesini sağlamıştır. Bu ekonomik yapı içerisinde, günümüzde ülkeler rekabetçi ekonomilere dönüşüm süreci içerisinde bulunmaktadırlar. Ülkeler, istihdam, sermaye, teknoloji, yeni ürün geliştirme, ihracat kapasitesi, yönetim tecrübesi getiren DYSY'yi çekmek için rekabet etmeye başlamışlardır. Ülkelerin baskın stratejileri, DYSY'yi çekmek yoluyla rekabet güçlerini arttırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle makro açıdan bakıldığında Küresel Değer Zincirleri Yaklaşımı, değer zincirlerinin daha yüksek katma değer sağlayan üst halkalarında yer almayı ve böylece daha yüksek ve sürdürülebilir kalkınmayı hedefleyen ülkelerin DYSY'ye yönelik rekabet politikalarını açıklamada öne çıkmaktadır.

Uluslararası sermaye akışkanlığında görülen önemli artış ve ticari bütünleşmede görülen yükseliş trendi, sermayenin aşırı ve etkin olmayan vergilendirme uygulamalarından kaçma imkânını arttırmakta, farklı ülkeler tarafından sağlanan düşük vergi ortamının avantajlarından yararlanmak gittikçe kolaylaşmaktadır. Mikro açıdan bakıldığında Oligopolistik Tepki Teorisi, özellikle ulusötesi şirketlerin, rakiplerinin vergi yönünden rekabetçi politikalar izleyen ülkelerde gerçekleştirdikleri yatırımları sonucunda elde ettikleri vergi avantajları karşısında maliyet yönünden dezavantajlı duruma düşmemek için rakipleriyle aynı ülkede veya rekabetçi vergi oranları uygulanan diğer ülkelerde gerçekleştirdikleri DYSY'yi açıklamada öne çıkmaktadır.

G-8, BRIC, gelişen Asya ve gelişen Amerika ülke gruplarında ve Türkiye'de 1985 – 2009 yılları arasında uygulanan kurumlar vergisi oranları ile bu ülkelere yönelik DYSY akımlarının gösterdiği eğilim incelendiğinde, küresel ekonomik konjonktürden veya ülkelerin spesifik koşullarından kaynaklanan dalgalanmalar hariç tutulduğunda genel eğilimin kurumlar vergisi oranları için azalış yönünde, DYSY için ise artış yönünde olduğu sonucuna varılmaktadır.

İktisat ve Maliye literatüründeki vergi rekabetinin DYSY üzerindeki etkilerine yönelik ampirik çalışmalar sonuçlarına göre sınıflandırıldığında; Sinn ve Swenson'un gerçekleştirdiği iki ayrı çalışmada, bu iki parametre arasında aynı yönlü ilişki bulunduğu sonucuna vardıkları; Wheeler & Mody, Jun, Devereux ve Freeman, Buettner, Buettner ve Ruf tarafından gerçekleştirilen beş ayrı çalışmada, bu iki parametre arasında önemli bir ilişkinin bulunmadığı sonucuna vardıkları; Hartman, Bartik, Boskin ve Gale, Young, Newlon, Slemrod, Grubert & Mutti, Hines & Rice, Papke, Cummins ve Hubbard, Loree & Guisinger, Shah ve Slemrod, Jackson & Markowski, Yulin & Reed, Hines, Cassou, Shang-Jin Wei, Chen, Martinez-Vazquez ve Wallace, Devereux ve Griffith, Billington, Swenson, Altshuler, Hines ve Jaffe, Morisset ve Pirnia, Stöwhase, Hubert ve Pain, Gorter and Parikh, Bénassy-Quéré, Fontagné ve Lahrèche-Révil, Desai, Foley ve Hines Jr., Stöwhase tarafından gerçekleştirilen otuz ayrı çalışmada, bu iki parametre arasında ters yönlü bir ilişkinin bulunduğu sonucuna vardıkları görülmektedir. Buna göre yukarıda sıralanan bilim adamlarının ağırlıklı bir çoğunluğu vergi oranları ile DYSY akımları arasından ters yönlü bir ilişki bulunduğu sonucuna varmaktadırlar.

Ayrıca literatürde yer alan ve zaman serileri, kesit, panel ve ayrık seçim veri toplama yöntemleriyle gerçekleştirilen çok sayıdaki ampirik çalışmanın, Mooij ve Ederveen tarafından meta analizine tabi tutulması yoluyla gerçekleştirilen çalışma, DYSY'nin vergiye olan duyarlılığına ilişkin kısmi elastikiyet değerlerinin ağırlıklı olarak -5 ile 0 arasında olduğunu, ortalama kısmi elastikiyet değerinin ise -3,72 olduğunu ortaya koymaktadır. Bu değer, vergi oranında %1 oranındaki azalmanın DYSY akımında %3,72 oranında artış sağlayacağını ifade etmektedir.

Kullanılan verilere, inceleme dönemine ve vergi yüklerine ilişkin varsayımlara bağlı olarak farklı sonuçlar ortaya çıkmakla birlikte ampirik çalışmalar uygulanmakta olan kurumlar vergisi oranları ile gerçekleşen DYSY arasında ters yönlü bir ilişki bulunduğu yönünde genel bir sonuca varmaya yetecek ölçüde kanıt sunmaktadır. Ancak bu etkinin ne ölçüde olduğunun daha hassas bir şekilde belirlenmesi için daha kapsamlı çalışmalar yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Vergi rekabetinin, vergi matrahının vergi cennetlerine kaymasını ve küresel vergi sisteminde dengesizliklere yolaçmasını önlemek için alınacak maliye politikası önlemlerine esas teşkil edecek ampirik çalışmaların, ülkelerin mali sistemleri arasındaki farkları ve DYSY'ye yönelik yaklaşımlarını dikkate almak suretiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Hem ampirik çalışmaların sonuçları hem de ülkelerin vergi uygulamaları konusundaki tecrübelerinin paylaşımı, DYSY'ye yönelik ulusal maliye politikalarının daha etkin bir şekilde oluşturularak rafine edilmesi ve bunun sonucunda hedeflenen amaçlara ulaşmada daha başarılı sonuçlar alınması yönünde ülkelere yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

ALTSHULER, Rosanne, Harry Grubert, and T. Scott Newlon, "Has US Investment Abroad Become More Sensitive to Tax Rates?", **International Taxation and Multinational Activity**, James R. Hines Jr. (drl.), Chicago University Press, 2001, s.9-36

BARCLAY, Lou Anne A., **Foreign Direct Investment in Emerging Economies, Corporate Strategy and Investment Behaviour in the Caribbean**, Routledge, 2000.

BARTIK, Timothy J., "Business Location Decisions in the United States: Estimates of the Effects of Unionization, Taxes, and Other Characteristics of States", **Journal of Business and Economic Statistics**, vol.3, January, 1985, s.14-22. http://ideas.repec.org (20.12.2009)

BATMAZ, Nihat, Halil Tunca, **Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları ve Türkiye**, Beta Yayınları, 2005.

BÉNASSY-QUÉRÉ, Agnès, Lionel Fontagné, Amina Lahrèche-Révil, "Tax Competition and Foreign Direct Investment", **CEPII Working Paper**, No 2003 – 17, 2003, s.1-40

BILLINGTON, N., "The Location of Foreign Direct Investment: An Empirical Analysis", **Applied Economics**, No.31, 1999, s.65-76. http://www.ingentaconnect.com (03.01.2010).

BOSKIN, Michael J., William G. Gale, "New Results on the Effects of Tax Policy on the International Location of Investment", **The Effects of Taxation on Capital Accumulation**, Martin Feldstein (drl.), University of Chicago Press, 1988, s.201-222

BUETTNER, Thiess, "The Impact of Taxes and Public Spending on the Location of FDI: Evidence from FDI-flows within Europe", ZEW Discussion Paper, No. 02-17, Şubat 2002, http://econstor.eu/bitstream/10419/24789/1/dp0217.pdf (09.01.2010), s.1-28

BUETTNER, Thiess, Martin Ruf, "Tax Incentives and The Location of FDI: Evidence from a Panel of German Multinationals", International Tax and Public Finance, vol.14, Nisan 2007, http://www.springerlink.com/content/ghkh 75904r62tp3l (10.01.2010), s.151-164

CASSOU, Steven P., "The Link Between Tax Rates and Foreign Direct Investment", **Applied Economics**, Volume 29, Number 10, Ekim 1997, s.1295-1301. http://www.ingentaconnect .com (02.01.2010).

CHEN, Shinemay, Jorge Martinez-Vazquez, Sally Wallace, "Foreign Direct Investment and Tax Competition in Southeast Asia", **The Welfare State, Public Investment, and Growth: Selected Papers from the 53rd Congress of the International Institute of Public Finance**, Hirofumi

Shibata, Toshihiro Ihori (drl.) Springer, 1998, s.169-199. http://books.google.com (02.01.2009).

CUMMINS, Jason G., R. Glenn Hubbard, "The Tax Sensitivity of Foreign Direct Investment: Evidence from Firm-Level Panel Data", **The Effects of Taxation on Multinational Corporations**, Martin S. Feldstein, James R. Hines, R. Glenn Hubbard (dr.), University of Chicago Press, 1995, s.123-152

DESAI, Mihir A., C. Fritz Foley, James R. Hines Jr., "Foreign Direct Investment in a World of Multiple Taxes," **Journal of Public Economics**, vol. 88(12), December 2004, s.2727-2744. http://www.sciencedirect.com (10.01.2010).

DEVEREUX, Michael P., Rachel Griffith, "Taxes and The Location of Production: Evidence from a Panel of US Multinationals", **Journal of Public Economics**, vol. 68(3), June 1998, s.335-367. http://www.sciencedirect.com (03.01.2010).

DEVEREUX, Michael, Harold Freeman, "The Impact of Tax on Foreign Direct Investment: Empirical Evidence and the Implications for Tax Integration", International Tax and Public Finance , No.2, 1995, http://www.springerlink.com /content/n2005185p14u6487 (27.12.2009), s.85-106

DREYHAUPT, Stephan J., **Locational Tournaments in The Context of The EU Competitive Environment**, DUV, 2006, http://books.google.com (13.09.2009).

EDWARDS, Chris, Daniel J. Mitchell, **Global Tax Revolution: The Rise of Tax Competition and The Battle to Defend It**, Cato Institute, 2008. http://books.google.com (25.10.2009).

FANELLI, José María, Lyn Squire, **Economic Reform in Developing Countries: Reach, Range, Reason**, Edward Elgar Publishing, 2008. http://books.google.com (01.11.2009).

FISCHER, Paul, **Foreign Direct Investment in Russia : A Strategy for Industrial Recovery**, Palgrave Macmillan, 2000.

GOLDSTEİN, Jonathan P., "A Keynes-Marx Theory of Investment", **Heterodox Macroeconomics Keynes, Marx and Globalization**, Jonathan P. Goldstein (drl.), Michale G. Hillard, Routledge, 2009, s.112

GORTER, J., A. Parikh, "How Sensitive is FDI to Differences in Corporate Income Taxation within The EU", **The Economist**, 151, 2003, s.193-204. http://www.springerlink.com/content/w3v 741l971351751 (09.01.2010)

GRUBERT, H., J. Mutti, "Do Taxes Influence Where US Corporation Invest?", **National Tax Journal,** No.37, 2000, s.475-488. http://papers.ssrn.com (26.12.2009).

GRUBERT, H., J. Mutti, "Taxes, Tariffs and Transfer Pricing in Multinational Corporate Decision Making", **Review of Economics and Statistics**, No. 73, 1991, s.285-293. http://ideas.repec.org (26.12.2009).

HARTMAN, David G., "Tax Policy and Foreign Direct Investment in The United States", **NBER Working Paper Series**, No. 967, 1982, s.1-30. http://www.nber.org/papers /w0967 .pdf (20.12.2009).

HINES Jr., James R., and Adam B. Jaffe, "International Taxation and The Location of Inventive Activity", International Taxation and Multinational Activity, James R. Hines Jr. (drl.), Chicago University Press, 2001, s.201-226

HINES, J.R., "Altered States: Taxes and the Location of Foreign Direct Investment in America", **American Economic Review**, No.86, 1996, s.1076-1094. http://www.jstor.org /pss/2118279 (02.01.2010).

HINES, J.R., E. Rice, "Fiscal Paradise: Foreign Tax Heavens and American Business", **Quarterly Journal of Economics**, No. 109, 1991, s.149-182. http://ideas.repec.org (26.12.2009).

HUBERT, Florence, Nigel Pain, "Fiscal Incentives, European Integration and the Location of Foreign Direct Investment", **The Manchester School**, Vol. 70, 2002, s.336-363. http://ideas.repec.org (09.01.2010)

IMF, **Balance of Payments Manual**, IMF, 1993.

JACKSON, Sharon, Stefan Markowski, "The Attractiveness of Countries to Foreign Direct Investment: Implications for the Asia-Pacific Region", **Journal of World Trade**, No.29, 1995, s.159-180

JANEBA, Eckhard, International Tax Competition, Mohr Siebeck, 1997, http://books.google.com (20.12.2009), s.6

JONES, Jonathan, Colin Wren, **Foreign Direct Investment and the Regional Economy**, Ashgate Publishing, Ltd., 2006.

JUN, Joosung, "How Taxation Affects Foreign Direct Investment", Policy Research Working Paper, No. 1307, World Bank 1994, http://www-wds.worldbank.org (26.12.2009), s.1-40

LOREE, David W., Stephen E. Guisinger, "Policy and Non-Policy Determinants of U.S. Equity Foreign Direct Investment", **Journal of International Business Studies**, Vol. 26 - No. 2, 1995, s.281-299. http://www.palgrave-journals.com (26.12.2009)

MOOIJ, Ruud A. De, Sjef Ederveen, "Explaining the Variation in Empirical Estimates of Tax Elasticities of Foreign Direct Investment", **Tinbergen Institute Discussion Paper No. 2005-108/3**, Aralık 2005, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm? Abstract_id= 869753 (04.12.2010) s. 1-33

MOOSA, Imad A., **Foreign Direct Investment: Theory, Evidence, and Practice**, Palgrave Macmillan, 2002.

MORISSET, Jacques, Neda Pirnia, How Tax Policy and Incentives Affect Foreign Direct Investment: A Review, **Using Tax Incentives to Compete for Foreign Investment : Are They Worth the Costs?** Occasional Paper (Foreign Investment Advisory Service)-15, Louis T.Wells (drl.), 2001, s.98

NEWLON, Timothy Scott, "Tax Policy and The Multinational Firm's Financial Policy and Investment Decisions", **Thesis (Ph. D.)**, Princeton University, 1987. http://catalog.princeton.edu (26.12.2009).

NING, Yulin, Michael R. Reed, "Locational determinants of the US direct foreign investment in food and kindred products", **Agribusiness**, Volume 11 - Issue 1, 1995, s.77-85. http://www3.interscience.wiley.com (27.12.2009)

OECD - CIME, **Checklist for Foreign Direct Investment Incentive Policies**, OECD, 2003.

OECD, "Moving Up the (Global) Value Chain", **Policy Brief**, July 2007a.

OECD, **Corporate Tax Incentives for Foreign Direct Investment, OECD Tax Policy Studies**, No. 4, 2001. http://books.google.com (01.11.2009).

OECD, **OECD Benchmark Definition of Foreign Direct Investment**, OECD, 4th Edition, 2008.

OECD, **Tax Effects on Foreign Direct Investment: Recent Evidence and Policy Analysis**, OECD Publishing, 2007b. http://books.google.com (20.12.2009).

OECD, *Taxation of corporate and capital income - Table II.1*, http://www.oecd.org/dataoecd/26/56/ 33717459.xls, (12.12.2009)

OMAN, Charles, **Policy Competition for Foreign Direct Investment: A Study of Competition Among Governments to Attract FDI**, OECD Publishing, 2000. http://books.google.com (31.10.2009).

PAPKE, Leslie E., "Interstate Business Tax Differentials and New Firm Location: Evidence from Panel Data", **NBER Working Paper Series**, No.3184, Kasım 1989, s.1-29. http://www.nber.org/papers/w3184.pdf (26.12.2009).

RAVENHILL, John, **Global Political Economy**, Oxford University Press, 2008, http://books.google.com (03.10.2009).

ROIN, Julie A., "The Economic Underpinnings of International Taxation", **Research Handbook in International Economic Law**, Andrew T. Guzmán, A. O. Sykes (drl), Edward Elgar Publishing, 2007, s. 337

SHAH, Anwar, Joel Slemrod, "Do Taxes Matter for Foreign Direct Investment?", **Fiscal Incentives for Investment and Innovation** (drl. Anwar Shah), Oxford University Press US, 1995, s.481-500. http://books.google.com (27.12.2009).

SLEMROD, Joel, "Tax Effects on Foreign Direct Investment in The United States: Evidence from a Cross Country Comparison", **Taxation in the Global Economy**, Assaf Razin, Joel Slemrod (drl.), Chicago University Press, 1990, s.79-117

STANDING, Guy, **Beyond The New Paternalism: Basic Security as Equality**, Verso, 2002. http://books.google.com (25.10.2009).

STONE, Susan F., Patrick A. Jomini, "Modelling FDI in a Computable General Equilibrium Framework", **Foreign Direct Investment: Research Issues**, Bijit Bora (drl.), Routledge, 2002, s.234

STÖWHASE, Sven, "Profit Shifting Opportunities, Multinationals, and The Determinants of FDI", **University of Munich Discussion Papers in Economics**, No.29, Aralık 2002, s.1-26. http://epub.ub.uni-muenchen.de (03.01.2010).

STÖWHASE, Sven, "Tax-Rate Differentials and Sector-Specific Foreign Direct Investment: Empirical Evidence from the EU", **FinanzArchiv: Public Finance Analysis**, Volume 61-4, December 2005, s.535-558. http://www.ingentaconnect.com (10.01.2010)

SWENSON, Deborah L., "The impact of U.S. tax reform on foreign direct investment in the United States", Journal of Public Economics, Vol. 54-2, Haziran 1994, http://www.sciencedirect.com (26.12.2009), s.243-266

SWENSON, Deborah L., "Transaction Type and the Effect of Taxes on the Distribution of Foreign Direct Investment in the United States", **International Taxation and Multinational Activity**, James R. Hines Jr. (drl.), University of Chicago Press, 2001, s.89-112

TONDL, Gabriele, **Convergence After Divergence?: Regional Growth in Europe**, Springer, 2001. http://books.google.com (11.10.2009).

UNCTAD, *Major FDI Indicators WIR 2009 (Individual Economies)*, http://stats.unctad.org/FDI/TableViewer/tableView. aspx?ReportId=3084, (12.12.2009)

UNCTAD, **World Investment Report 2008**, UNCTAD, 2008.

WALTER, Andrew, Gautam Sen, **Analyzing the Global Political Economy**, Princeton University Press, 2009.

WEI, Shang-Jin, "How Taxing is Corruption on International Investors?", **NBER Working Paper**, No. 6030, Cambridge M.A., 1997. http://www.nber.org/papers/w6030 .pdf?new_window=1 (02.01.2010).

WHEELER, David, Ashoka Mody, "International Investment Location Decisions: The Case of U.S. Firms", Journal of International Economics, Vol.33 (1/2), August 1992, http://www.sciencedirect.com (26.12.2009), s.57-76

WILDASIN, David E., "Fiscal Competition", **The Oxford Handbook of Political Economy**, Barry R. Weingast, Donald A. Witmann (drl.), Oxford University Press, 2006, s.503

YOUNG, K.H., "The Effects of Taxes and Rates of Return on Foreign Direct Investment in the United States", **National Tax Journal**, No. 41, 1988, s.109-121. http://ntj.tax.org (26.12.2009).

View publication stats